

Noaberschap verbindt

Samen op koers naar een duurzame toekomst

Bestuursakkoord algemeen bestuur waterschap Vechtstromen 2023-2027

1. De uitdagingen voor de nieuwe bestuursperiode

Schoon, veilig en voldoende water is op het eerste gezicht een eenvoudige opdracht voor waterschap Vechtstromen. Een uitdagende opdracht in deze tijd van onder andere klimaatverandering, nieuw omgevingsbeleid en nieuwe bronnen van microverontreiniging. Een uitdagende opdracht in deze tijd van beperkt vertrouwen in de overheid en polarisatie in de samenleving. Het algemeen bestuur kiest voor een benadering gericht op samenwerking. De krachten bundelen om de komende jaren stevige resultaten te boeken op de grote opgaven die voor ons liggen. Een uitdagende ambitie die vraagt om *bestuurlijk noaberschap* binnen het algemeen en dagelijks bestuur. Daar starten we vandaag mee met dit breed gedragen bestuursakkoord!

In de afgelopen jaren is er een stevig fundament gelegd voor een duurzame toekomst. Echter, de huidige tijd vraagt om vernieuwing. Deze vernieuwing is nodig en wordt gezocht in *de wijze* waarop we deze duurzame toekomst bereiken. Meer dan voorheen willen we mét de inwoner, mét de ondernemer, mét de agrariër en mét het gebied samenwerken. Niet omdat dit nu nog niet gebeurt, wel omdat we denken dat het beter kan en moet. Empathisch, realistisch en transparant.

Vanwege grote onzekerheden rond geopolitieke ontwikkelingen, klimaatverandering, stikstof, energietransitie, economische perspectieven en nieuw nationaal beleid over milieu, infrastructuur en landelijk gebied, is gekozen voor een akkoord op hoofdlijnen. Daarmee zetten we de bakens uit voor de vaarroute in deze bestuursperiode. Het akkoord geeft de richting aan die de fracties in het algemeen bestuur aan het beleid willen geven.

Er zijn diverse thema's waarop we nieuw beleid of herijking van bestaand beleid willen. Het algemeen bestuur kent veel nieuwe bestuurders. Daarom nemen we de tijd om vernieuwing en herijking van beleid goed doordacht te doen, met input vanuit het gebied en de werkorganisatie. Voor deze thema's hebben we procesafspraken gemaakt, die opgenomen zijn in de bestuursagenda. Een levend document, waarvan de eerste versie als bijlage bij dit akkoord is opgenomen.

2. Bestuurscultuur

Voorop van nationaal niveau krijgt de manier van besturen veel kritiek vanuit de samenleving. Hoewel het waterschap hier minder last van heeft, worden wij indirect beïnvloed door het heersende wantrouwen. Omdat wij geloven dat water verbindt, besteden we in dit bestuursakkoord specifieke aandacht aan *hoe* wij besturen. Daarom benadrukken we onze kernwaarden, participatie en het besturen vanuit vertrouwen. En hoe wij werkenderwijs het besturen vanuit onze kernwaarden willen verinnerlijken.

2.1 Besturen vanuit onze kernwaarden

Besturen vanuit onze kernwaarden gaat over *hoe* wij de koers bepalen en sturing geven. Hierdoor kan Vechtstromen beter inspelen op de veranderende behoeften van inwoners en ondernemers. In de wijze van besturen wil het algemeen bestuur zich dan ook laten leiden door drie kernwaarden:

- **Noaberschap**
Bij beleidsontwikkeling en -uitvoering worden inwoners en ondernemers met hun waardevolle (gebieds)kennis en inbreng actief betrokken. Ook bieden we ruimte aan uitvoering door inwoners en ondernemers. We zijn hierin empathisch, hebben begrip voor hun behoeften en nemen deze mee in onze afwegingen.
- **Realistisch en transparant**

Gestreefd wordt naar realistische uitvoerings- en beheerplannen. Wij handelen altijd in belang van onze inwoners en ondernemers, maar de huidige tijd vraagt soms om lastige keuzes. Transparantie over de afweging tussen collectieve en individuele belangen is hierbij van groot belang.

- **Robuust en betrouwbaar**

Wij nemen onze verantwoordelijkheid voor het heden én voor de toekomst voor onze inwoners en onze ondernemers. We kiezen voor oplossingen die robuust (zeker en degelijk) zijn.

Aan deze kernwaarden zullen ons beleid en onze besluiten altijd worden getoetst en onze omgeving mag ons hier dan ook op aanspreken.

2.2 Besturen vanuit en voor de burger

Empathisch en verbindend beleid en uitvoering zien wij als onze opdracht. Dit betekent dat wij zorgvuldige beleids- en gebiedsprocessen inrichten. Bij plannen, projecten en bij de beheertaak betrekken wij belanghebbenden (en hun kennis over het gebied) dan ook zo vroeg mogelijk.

Het bestuur wil, samen met de medewerkers, transparanter en responsiever communiceren. Dit betekent dat onze informatie duidelijk en begrijpelijk moet zijn én gericht moet zijn op de vragen, wensen en verlangens van de diverse doelgroepen. Daarnaast willen we op een passende en adequate manier omgaan met initiatieven (van derden), daarop inspelen en belemmeringen wegnemen. In 2024 ontwikkelen wij een nieuw participatiebeleid om participatie beter te integreren in onze werkwijze. Bovendien herzien we hierop aansluitend ons communicatiebeleid.

‘Luisteren, meedoen en communiceren’

We streven ernaar om jongeren zoveel mogelijk te betrekken bij het waterbeheer én de bestuurlijke keuzes hierover. Het doel hiervan is om hun bewustzijn over waterbeheer te vergroten en hun interesse in watervraagstukken te stimuleren. Andersom staan wij open voor vernieuwende ideeën van jongeren.

2.3 Besturen vanuit vertrouwen

In ons toekomstige beleid en de uitvoering ervan leggen wij de nadruk op vertrouwen. Daarbij is het van belang dat maatregelen evenredig zijn aan het doel dat we willen bereiken. Vertrouwen gaat hand in hand met betrouwbaarheid: we zeggen wat we doen en doen wat we zeggen (en beloven niets wat we niet kunnen waarmaken).

‘vertrouwen ontvangen, begint bij vertrouwen geven’

Vertrouwen ontstaat door interactie en door positieve ervaringen met ons waterschap. Dit gebeurt bij persoonlijke contacten, bewonersbijeenkomsten, het volgen van bestuursvergaderingen via livestreams en via het lezen van de website of documenten hierop. Is er sprake van evenredigheid, betrouwbaarheid, redelijkheid en rechtvaardigheid? Dan groeit het vertrouwen in Vechtstromen. Werken vanuit vertrouwen is voor iedereen binnen het waterschap belangrijk. Voor het bestuur betekent dit:

- Op hoofdlijnen debatteren en besluiten;
- Respecteren van de omgeving en de eigen werkorganisatie (expertise en vakmanschap);
- Besluiten nemen die zijn gestoeld op evenredigheid, betrouwbaarheid, redelijkheid en rechtvaardigheid.

2.4 Meten = weten én leren

Wij willen ons werk iedere dag beter doen. Alle kennis, metingen en inzichten die we dagelijks opdoen in ons werk gebruiken we om te leren en te evalueren.

Meten aan het water

Wij kiezen voor een nieuwe balans tussen verkenning van effecten vooraf (inschatten en modelleren van mogelijke effecten) en meten van effecten na realisatie (monitoring en bijsturing). Beiden zijn van belang maar we willen afstappen van (te) langdurige planvorming en we willen eerder starten met uitvoeren. Op die manier kunnen we waardevolle praktijkervaring opdoen en voortdurend verbeteren. Dit vergt een lerende omgeving waarbij bijsturen niet zozeer draait om het herstellen van fouten maar juist om het verwerven van nieuwe inzichten om betere resultaten te bereiken. Ruimte voor experimenten is hierbij nodig.

Indien nodig gaan wij meer metingen uitvoeren, zodat het monitoren en daaropvolgend het bijsturen wordt verbeterd. We starten met een nadere verkenning van de verbetermogelijkheden van het *meetprogramma waterkwaliteit*. Het doel is inzicht in en het bijsturen op de Kaderrichtlijn Water in de laatste uitvoeringsjaren (tot en met 2027) te versterken. Ook willen we breder inzicht in de waterkwaliteit opdoen. Onze omgeving moet eenvoudig inzicht kunnen krijgen in onze relevante meetgegevens. We zetten in op transparante, openbare ontsluiting van alle relevante meetgegevens in deze bestuursperiode.

Meten aan beter besturen

Werkenderwijs verbeteren is van belang voor zowel technische wateropgaven als de meer zachte opgaven over participatie en vertrouwen. Beiden vragen om die lerende omgeving en aandacht en tijd voor verbetering. Vechtstromen zet zich al geruime tijd in op een bestuurscultuur waarin leren en groeien gestimuleerd worden. Echter, het vergt langdurige inspanning en toewijding om dergelijke veranderingen te omarmen en toe te passen. Als algemeen bestuur zullen we jaarlijks onze inzet op beter besturen vanuit bovengenoemde kernwaarden evalueren.

3. Duurzaam schoon, veilig en voldoende water

3.1 Onze kerntaken

Als wettelijke taak in de waterketen hebben we de verantwoordelijkheid om afvalwater te zuiveren. Echter, we zien ook kansen om andere maatschappelijke opgaven te realiseren en kosten te drukken. We zijn hierin ondernemend en betrekken het regionale bedrijfsleven, bijvoorbeeld door het terugwinnen van grondstoffen, het opwekken van energie en het leveren van effluent als grondstof.

Het watersysteem is een essentieel onderdeel van onze leefomgeving en heeft via het grondwater zelfs invloed op de kwaliteit van vrijwel deze gehele leefomgeving. Dit geeft ons een brede verantwoordelijkheid. Onze eerste prioriteit is het beheer en onderhoud van onze eigen watergangen, keringen en kunstwerken gericht op voldoende en veilig water. Daarnaast richten we ons op het versterken van de leefomgeving voor alle inwoners door middel van het watersysteem.

3.2 Watervisie 2050 als uitgangspunt

De Watervisie 2050 is het uitgangspunt waar het gaat om de ambitie van dit bestuur voor onze kerntaken. De zeven hoofdlijnen uit de watervisie worden onderschreven. Dit zijn de volgende hoofdlijnen:

1. Het aanpassen van de waterhuishouding op de inrichting en het gebruik van de ruimte bereikt zijn grenzen.
2. Het grootste en meest geschikte reservoir om water in te bergen is de bodem.
3. Ons water moet, zowel ecologisch als chemisch, van goede kwaliteit zijn. Schoon water is de basis voor een veilige leefomgeving en drager van natuur- en landschapskwaliteit.
4. Waterschap Vechtstromen is een op duurzame ontwikkeling gerichte partner.
5. Zuiveringsinstallaties worden knooppunten voor circulair watergebruik en de productie van energie en grondstoffen.
6. Regenwater is geen afvalwater, maar een bouwsteen in de ontwikkeling van een robuust watersysteem.
7. Een aantrekkelijke leefomgeving, waar genieten van water mag, vergroot het waterbewustzijn.

Vanuit het oogpunt van continuïteit is ervoor gekozen om te behouden wat goed en waardevol is en op een aantal onderdelen accenten aan te brengen. Deze accenten zijn onderstaand beknopt weergegeven en worden toegelicht in Bijlage 2.

- Wij doen meer om droogte en watertekorten voor landbouw, natuur en in stedelijk gebied te voorkomen, dan wel te beperken.
- Wij zetten krachtig in op het verlagen van het (grond)watergebruik.
- Onze kernopgave voor schoon water is het behalen van de Kaderrichtlijn Water eind 2027. Daarnaast willen we meer inzet op het gebied van chemische verontreiniging, zoals zeer zorgwekkende stoffen en microverontreinigingen. Daarom zorgen wij dat renovatie van de rioolwaterzuiveringsinstallaties zo wordt uitgevoerd dat de vierde trap (onder andere gericht op medicijnresten) op een later moment eenvoudig geïntegreerd kan worden en waar mogelijk nemen wij dit direct mee in de uitvoering.
- Wij koersen op energieneutraal in 2030 en klimaatneutraal in 2035.

Ook het op basis van de Watervisie 2050 ontwikkelde Waterbeheerprogramma 2022-2027 wordt voortgezet. Wij gaan het waterbeheerprogramma in 2025 evalueren en zo nodig herijken voor de jaren 2026 en 2027, met doorkijk richting 2030. Dit doen we mede op basis van de inzet vanuit het Nationaal Programma Landelijk Gebied en de Provinciale Programma's Landelijk Gebied.

4. Bestuurlijk coulissenlandschap

Het watersysteem en de waterketen zijn in toenemende mate verbonden met andere maatschappelijke vraagstukken. Nu is het belangrijker dan ooit om samen met andere overheidsinstanties en partners uit de samenleving op zoek te gaan naar oplossingen voor complexe uitdagingen van deze tijd. Om die reden zullen wij de komende jaren blijven samenwerken met andere instanties. Dit betekent dat we de contacten tussen besturen intensiever maken, vooral op de volgende onderwerpen.

Inzet op Water en bodem Sturend

'Water en Bodem Sturend' is een middel om in een veranderend klimaat naar een klimaatrobuuste leefomgeving te komen. Deze samenleving moet weersextremen (meer droogte en wateroverlast) beter kunnen opvangen. Uit de Kamerbrief 'Water en Bodem Sturend' van 25 november 2022 komt naar voren dat het Rijk inzet om de waterschappen hier een grote rol in te geven. Dit komt voort uit de verantwoordelijkheid voor het regionale watersysteem en vanwege de grote kennisbasis van de waterschappen. Wij zijn hier blij mee omdat dit aansluit bij onze eigen Watervisie 2050.

Als 'hoeder van het bodem- en watersysteem' zetten we steviger in, zowel op bestuurlijk als ambtelijk niveau, met name bij gebiedsprocessen en de uitvoering van de Watertoets. Daarbij plaatsen wij het belang van het bodem- en watersysteem hoog op de agenda en benutten wij onze expertise en kennis om anderen bewust te maken van de gevolgen van hun acties op het bodem- en watersysteem en hen aan te moedigen om duurzame maatregelen te nemen. Dit doen we nadrukkelijk vanuit een sterke bestuurlijke collegialiteit met medeoverheden.

Wij vinden het essentieel dat de overheid die primair verantwoordelijk is voor een gebiedsproces, zoals het Rijk, de provincie of de gemeente, de verantwoordelijkheid neemt voor investeringen in aanvullende voorzieningen, zelfs als deze voorzieningen deel gaan uitmaken van watersystemen die onder het beheer van het waterschap vallen.

Landbouwontwikkeling ondersteunen

Verschillende urgente opgaven heeft het Rijk doen besluiten tot een nationaal programma voor het landelijk gebied. Dit programma zal veel vragen van de landbouw, de grootste grondgebruiker in ons werkgebied. Landbouw wordt als duurzaam gezien wanneer er op een milieuvriendelijke, sociaal rechtvaardige én economisch levensvatbare wijze wordt gewerkt. Om hieraan bij te dragen kan een beroep worden gedaan op de kennis en expertise waarover Vechtstromen beschikt. Wij ondersteunen de landbouw naar een steeds duurzamere bedrijfsvoering, als dit ons helpt bij onze opgave van schoon,

voldoende en veilig water. Wij doen dit via de provinciale uitwerking van het nationale programma landelijk gebied en tezamen met onze partneroverheden in een gebiedsgerichte benadering. De wettelijke opdracht voeren wij op de meest efficiënte wijze uit. Grootschalige aanpassingen komen tot stand via gebiedsprocessen ('één plan, in één keer goed') en bij kleinschalige aanpassingen kiezen wij voor een sobere, eenvoudige inrichting.

Watergebruik en de gevolgen van droogte

Provincie, gemeente, het waterschap en inwoners hebben een gedeelde verantwoordelijkheid voor het grondwater in de bebouwde kom. Het is belangrijk dat zo veel mogelijk regenwater het grondwater kan aanvullen, in plaats van afgevoerd te worden via het rioolstelsel of het oppervlaktewater. De inzet richting gemeenten om te komen tot convenanten met meetbare doelstellingen en prestaties over onder andere regenwaterafkoppeling in bestaande en nieuwe wijken en op bedrijventerreinen zetten wij dan ook krachtig door. Met drinkwaterbedrijven verkennen we mogelijkheden om drinkwatergebruik te beprijzen en de zuiveringsheffing te relateren aan het drinkwatergebruik. Met andere 'zandwaterschappen' zetten we een lobby in voor meer financiële middelen voor de droogte-aanpak (onder verwijzing naar het hoogwaterbeschermingsprogramma).

5. Financiën en bedrijfsvoering

5.1 Voorzichtige financiële koers

Niet alles kan. Net als voor inwoners en ondernemers zijn ook voor het waterschap de kosten het afgelopen jaar flink gestegen. Dit vraagt om het maken van keuzes zodat onze werkzaamheden betaalbaar blijven. Onze ambities zijn beschreven in dit akkoord, afhankelijk van de financiële situatie bekijken we hoe we deze ambities vertalen in uitvoering. Via de meerjarenverkenning komen we hiervoor tot afwegingen, die we jaarlijks definitief maken bij het vaststellen van de begroting. Vanuit het algemeen bestuur stellen we een financiële begeleidings-/auditcommissie in. Op deze manier houden we goed vinger aan de pols.

Ons uitgangspunt is duurzaam financieel beleid. Om te voldoen aan onze kerntaken en wettelijke opdrachten is het noodzakelijk om inflatie en autonome ontwikkelingen door te berekenen in onze belastingen. We houden vast aan een maximale netto-schuldquote van 400%, exclusief sluitende businesscases, zodat we kosten niet doorschuiven naar volgende generaties. Als inflatie en autonome ontwikkelingen onverhoopt een gemiddelde lastendrukstijging van meer dan 10% oplevert dan dempen we de tariefstijging tijdelijk via inzet van de tariefegalisatiereserve of door besparingen. Nieuw beleid is dan alleen mogelijk met gelijktijdig een besparingsopdracht elders. Uitzonderingen hierop kunnen zijn kansen voor het realiseren van betekenisvolle extra zuiveringsprestaties en het beperken van droogteschade.

Om bij besparingskeuzes een goede afweging te maken voeren we een generatietoets uit: *'Staat de besparing door het niet of meer sober oppakken van een opgave, of het laten liggen van meekoppelkansen, in verhouding tot de verwachte extra kosten die toekomstige generaties zullen hebben in de toekomst?'*

Wij herijken het huidig beleidskader voor duurzaam financieel beleid in 2024.

5.2 Haalbaar en betaalbaar door prioritering

Haalbaarheid en betaalbaarheid vinden wij belangrijk. Wij zien een volgordelijkheid in prioriteit, namelijk:

- **Onze eigen assets op orde, dat is de basis voor schoon en voldoende water**
Met assetmanagement zorgen wij dat de assets op orde zijn en voldoen aan een onderhoudsniveau waarmee invulling wordt gegeven aan de opgave van een gebied.
- **Voldoen aan de wettelijke eisen**
De maatregelen met betrekking tot de Kaderrichtlijn Water zijn eind 2027 gerealiseerd.
- **Wettelijke opgaven zonder concrete en bindende normen, regels of voorschriften**

Wij realiseren dergelijke opgaven zo ambitieus als nodig en/of zo sober als mogelijk. We voegen geen overbodige franje toe. Wanneer onze financiën beperkend zijn, richten wij ons op de volgende prioriteiten (geen rangorde):

- *Energieneutraliteit*; met sluitende businesscases zo snel mogelijk investeren om afhankelijkheid en eventueel hoge energielasten in de toekomst te voorkomen.
- *Klimaatneutraliteit*; waar mogelijk mee koppelen bij aanpak van de assets bij opgaven of onderhoud.
- *Knelpunten Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie*; focus op die locaties waar de veiligheid in het geding is, meer aandacht naar acceptatie bij beperkte wateroverlast.
- *Medicijnresten verwijderen*; focus op de *hotspots* in deze bestuursperiode.
- *Stedelijke wateropgaven*; focus op passende (financiële) prikkels om gemeenten te stimuleren om te investeren in rioolstelsels, afkoppeling en andere maatregelen die een bijdrage leveren aan een goede waterkwantiteit en -kwaliteit.
- *Voorkomen van wateroverlast en droogte in het landelijk gebied*; door inrichting van beekdalen en haarvaten-op-peil, gebiedsgericht oppakken met andere opgaven.

Innovaties zijn nodig om deze opgaven te realiseren en betaalbaar te houden. Daarom continueren we het innovatiefonds en bekostigen dit uit incidentele middelen. Het streven is om over minimaal drie miljoen euro te beschikken voor deze bestuursperiode.

5.3 Verdeling belasting

De kosten voor het waterbeheer brengen alle inwoners, grondeigenaren en ondernemers in ons gebied gezamenlijk op. Het algemeen bestuur kiest ervoor het ingezetenenpercentage voor 2024 niet te wijzigen. Dit wordt niet voor de gehele bestuursperiode vastgelegd, om mogelijkheden te behouden om bij te sturen en daarmee kwetsbare groepen ingezetenen te kunnen ontlasten indien dit nodig wordt geacht. Voor hetzelfde doel wordt de wettelijk bepaalde kwijtscheldingsruimte maximaal benut. We richten onze lobbyinzet voor vernieuwing van het belastingstelsel op meer balans in de watersysteemheffing tussen de verschillende groepen grondeigenaren (landbouw en natuur), als ook woningeigenaren en bedrijven.

5.3 Organisatie

Om onze werkzaamheden goed uit te kunnen voeren, is het nodig om te beschikken over een krachtige organisatie. We zorgen dat de organisatie voldoende capaciteit heeft, zowel in kwantitatief als kwalitatief opzicht. We werken bij voorkeur met vast personeel om kennis en ervaring te behouden en beperken inhuur zoveel mogelijk.

We zien een ontwikkeling naar een responsief en meer omgevingsgericht waterschap wat nieuwe kwaliteiten vraagt van medewerkers. We zetten in op het toevoegen van jonge talenten aan de organisatie en leiden medewerkers intern op. Hiermee zorgen we naast vernieuwing in cultuur en gedrag ook dat gebiedskennis behouden blijft bij vertrek of pensionering van ervaren medewerkers. We creëren participatiebanen om alle talenten mee te laten doen.